

УДК 378.091.12.011.3-051:7].018.43:004:[001.8:005.336.2]
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-3-37>

Ольга ПРОЦИШИНА,
orcid.org/0000-0002-9466-3395
доктор філософії,
старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) o.protsyshyna@kubg.edu.ua

ФОРМУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ МИСТЕЦЬКИХ ШКІЛ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕНК

У статті розглянуто процес формування методологічної компетентності як важливої складової професійної підготовки майбутніх викладачів мистецьких шкіл. Здійснено аналіз досліджень, присвячених проблемі формування методологічної компетентності студентів ЗВО. Визначено сутність поняття «методологічна компетентність майбутніх викладачів мистецьких шкіл» як складного особистісного утворення, що поєднує знання, досвід та обізнаність у застосуванні методів наукового пізнання та перетворення дійсності задля ефективного й успішного здійснення науково-пошукової, дослідницько-проектної, науково-методичної, організаційно-педагогічної, науково-творчої діяльності, опираючись на загальнонаукові теорії, концепції, принципи, підходи та закономірності. Розглянуто структуру та зміст навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» для студентів першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 025 «Музичне мистецтво» освітньо-професійної програми «Сольний спів» Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Зазначено, що навчальний курс спрямований на розвиток самостійного й критичного мислення в студентів, вдосконалення професійних і творчих якостей та здатності до здійснення інноваційної діяльності, реалізації науково-креативного потенціалу. Проаналізовано ефективність застосування електронного навчального курсу, створеного до дисципліни, як важливого інструменту організації та реалізації освітнього процесу в умовах змішаного навчання. З'ясовано, що ефективними засобами електронного навчального середовища є застосування мультимедійних матеріалів: відео-лекції, презентації тощо; створення інтерактивних матеріалів: онлайн-тестів, опитувальників, вікторин; створення форумів для обговорень; поширення доступу до інтернет-ресурсів, онлайн-бібліотек та баз даних.

Підсумовано, що використання електронного навчального курсу в умовах змішаного навчання у закладах вищої освіти спрямоване на підвищення якості навчально-методичного забезпечення освітнього процесу та стимулювання студентів до більш результативного засвоєння навчального матеріалу та активнішої комунікації з викладачем та одногрупниками. Подальшого дослідження потребують методи та прийоми формування методологічної компетентності майбутніх викладачів мистецьких шкіл, педагогічні умови їх впровадження.

Ключові слова: професійна підготовка, методологічна компетентність, мистецька освіта, вища школа, майбутні викладачі мистецьких шкіл, змішане навчання, електронний навчальний курс.

Olha PROTSYSHYNA,
orcid.org/0000-0002-9466-3395
Doctor of Philosophy,
Senior Lecturer at the Department of Academic and Pop Vocal
Boris Grinchenko Kyiv Metropolitan University
(Kyiv, Ukraine) o.protsyshyna@kubg.edu.ua

FORMATION OF METHODOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE ART SCHOOL TEACHERS USING E-COURSES

The article deals with the process of forming methodological competence as an important component of the professional training of future teachers of art schools. The research on the problem of forming methodological competence of university students is analyzed. The essence of the concept of «methodological competence of future art school teachers» as a complex personal formation that combines knowledge, experience and awareness in the application of methods of scientific knowledge and transformation of reality for the effective and successful implementation of scientific research, design, methodological, organizational, pedagogical, creative activities, based on general scientific theories, concepts, principles, approaches and regularities is defined. The structure and content of the discipline «Fundamentals of Scientific Research» for students of the first bachelor's degree of higher education in the specialty 025 «Musical Art» of the educational and professional program «Solo Singing» of the Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.

It is noted that the training course is aimed at developing independent and critical thinking in students, improving professional and creative qualities and the ability to carry out innovative activities, realizing scientific and creative potential. The article analyzes the effectiveness of using an e-learning course created for the discipline as an important tool for organizing and implementing the educational process in a blended learning environment. It is found that effective means of the e-learning environment are the use of multimedia materials; video lectures, presentations, etc.; creation of interactive materials: online tests, questionnaires, quizzes; creation of discussion forums; access to online libraries and databases.

It is summarized that the use of an e-learning course in the context of blended learning in higher education institutions is aimed at improving the quality of educational and methodological support of the educational process and stimulating students to more effectively master the educational material and more actively communicate with the teacher and classmates. The methods and techniques of forming the methodological competence of future art school teachers and the pedagogical conditions for their implementation require further research.

Key words: professional training, methodological competence, art education, higher school, future teachers of art schools, blended learning, e-courses.

Постановка проблеми. У добу стрімкого розвитку цифрових технологій процес професійної підготовки майбутніх вчителів набуває нових форм та збагачується інноваційними методами реалізації освітньої діяльності. Проблема формування методологічної компетентності майбутніх викладачів мистецьких шкіл з використанням електронних навчальних курсів є актуальною для сучасної мистецької освіти та потребує якісно нових рішень і ефективних шляхів подолання щоденних викликів, з якими стикають викладачі та адміністрація ЗВО. В результаті професійної підготовки майбутні викладачі мистецьких шкіл повинні вміти застосовувати критичне мислення для вирішення педагогічних завдань, здійснювати аналіз та оцінку сучасних тенденцій розвитку науки, освіти, мистецтва; інтегрувати актуальні науково-педагогічні та науково-творчі концепції й розробки для модернізації та вдосконалення освітнього процесу; адаптувати методологічні підходи, принципи та методи, опираючись на специфіку навчальної дисципліни, індивідуальних можливостей та потреб здобувачів, соціокультурних умов сьогодення; володіти здатністю до проектування та реалізації навчальних програм, базуючись на інноваційному підході. Тому проблема формування методологічної компетентності майбутніх викладачів мистецьких шкіл з використанням електронних навчальних курсів є актуальною.

Аналіз досліджень. У ході наукових розвідок з'ясовано, що науковцями досліджено теоретичні та практичні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів, зокрема, майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти (О. Красовська, Н. Міськова, М. Стрілецька та інші), професійної підготовки майбутнього вчителя музики (В. Бриліна, Л. Василенко, О. Горбенко, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський, Л. Ставинська, Т. Ткаченко та інші). До проблеми формування методологічної компетентності майбутнього вчителя зверталися українські

й зарубіжні науковці (К. Артюшина, І. Козубцов, Н. Кугай, О. Лаврентьєва, Лі Ліцюань, М. Опачко, В. Руденко, В. Семиченко, О. Федій та інші) та досліджували сутність і структуру методологічної компетентності, ефективні форми, методи, прийоми формування у вищій школі та педагогічні умови їх впровадження. Проблема використання електронних навчальних курсів у закладах вищої освіти досліджувалася у контексті реалізації дистанційного та змішаного навчання (О. Буйницька, С. Василенко, В. Вембер, В. Вишнівський, Г. Гайдур, Е. Глазунова, М. Гніденко, Н. Морзе та інші).

Мета статті – визначити практичні аспекти формування методологічної компетентності майбутніх викладачів мистецьких шкіл із використанням ЕНК.

Виклад основного матеріалу. Методологічна компетентність та процес її формування стали предметом наукових досліджень ряду українських науковців, які тлумачать її як систему методологічних знань, вмінь та навичок, необхідних для ефективної наукової та професійної діяльності; як знання та досвід дослідницької діяльності; як загальнонаукова підготовка, що свідчить про певний освітній рівень, здобутий людиною. Лі Ліцюань підсумовуючи наукові пошуки визначає сутність методологічної компетентності майбутнього учителя музичного мистецтва як «системне, динамічне, особистісне утворення, що базується на системі методологічних концепцій у сфері музичної освіти» (Лі Ліцюань, 2018: 82). Поряд з методологічною компетентністю науковиця аналізує такі поняття, як: методологічна діяльність, методологічні знання й уміння, методологічна культура, та визначає наступні методологічні компетенції, засвоєння яких безпосередньо впливає на рівень сформованості методологічної компетентності: «мотиваційно-ціннісні, науково-концептуальні, інформаційно-аналітичні, дослідницько-інтерпретаційні, технологічно-творчі, рефлексивно-прогностичні компетенції» (Ліцюань, 2019: 122).

З огляду на власний науковий та практичний педагогічний досвід можемо стверджувати, що методична компетентність майбутніх викладачів мистецької школи – це складне особистісне утворення, що поєднує знання, досвід та обізнаність у застосуванні методів наукового пізнання та перетворення дійсності задля ефективного й успішного здійснення науково-пошукової, дослідницько-проектної, науково-методичної, організаційно-педагогічної, науково-творчої діяльності викладача мистецької школи, опираючись на загальнонаукові теорії, концепції, принципи, підходи та закономірності. Таким чином структура методологічної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи включає такі компоненти: когнітивно-аксіологічний, мотиваційно-діяльнісний, творчо-інноваційний, рефлексивно-оцінний.

В межах професійної підготовки майбутніх викладачів мистецьких шкіл у вибіркову частину навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» освітньо-професійної програми 025.00.02 «Сольний спів» Київського столичного університету імені Бориса Грінченка входить дисципліна «Основи наукових досліджень». Розробником робочої програми навчальної дисципліни та викладачем курсу Процишиною О. Ю. було визначено мету навчального курсу – «розширити професійні знання здобувачів вищої освіти з питань вокального мистецтва та вокальної педагогіки, сприяти реалізації науково-креативного потенціалу студентів, розвитку їх інформаційно-аналітичних, науково-пошукових здібностей і покращити рівень розвитку наукового мислення, сприяти професійній самореалізації та розширенню загального, наукового, мистецького світогляду здобувачів» (РПНД, 2024). Авторкою визначено ряд завдань, зокрема, сформувавати інтерес до наукової діяльності та ціннісне ставлення до наукових досягнень цивілізації та власного наукового потенціалу; розширити знання в галузях мистецтвознавства та музичної педагогіки; сформувавати вміння застосовувати методи наукового пізнання та навички наукового письма; розвинути здатність до генерування нових наукових ідей, їх презентації та реалізації.

Особливістю курсу «Основи наукових досліджень» є його спрямованість на індивідуальні запити бакалаврів щодо написання курсових робіт за обраною темою та проблематикою. Зміст групових занять спрямований на теоретико-практичну підготовку студентів з питань організації та проведення наукового дослідження, поглиблення теоретичних знань та вдосконалення практич-

них навичок визначення категоріального апарату дослідження, підбору джерельної бази наукової роботи, опрацювання виокремлених джерел, оформлення бібліографічних описів та посилань, вміння презентувати результати наукового дослідження. Навчальний курс націлений на розвиток самостійного й критичного мислення в студентів, вдосконалення професійних і творчих якостей та здатності до здійснення інноваційної діяльності, реалізації науково-креативного потенціалу. Вивчення дисциплін «Основи наукових досліджень» було організовано шляхом реалізації дистанційної форми навчання з використанням сервісу інтернет-зв'язку Google Meet для проведення лекцій, семінарських занять, модульних контрольних робіт.

Зміст занять логічно й послідовно вибудовано у наступний тематичний план: наука як соціокультурний феномен; види та етапи наукового дослідження; методологія наукових досліджень; методи наукового пізнання; категоріальний апарат наукового дослідження; організація творчої діяльності дослідника; накопичення, використання та оформлення джерельної бази; етика наукової діяльності; особливості написання та оформлення науково-дослідної роботи; підготовка тез наукової доповіді (РПНД, 2024).

Варто зазначити, що на семінарських заняттях з дисципліни «Основи наукових досліджень» студенти мали змогу попрацювати над вибором теми курсової роботи, опираючись на запропонований перелік тем та на власні інтереси в галузі мистецтвознавства та музичної педагогіки. Було опрацьовано наукометричні бази даних, репозиторії, електронні бібліотеки наукових установ, університетів тощо та здійснено пошук наукових статей, дисертацій, монографій, періодичних видань за обраною темою. Здобувачі ознайомилися із правилами цитування в наукових роботах, оформлення посилань на використані джерела та створення бібліографічного опису. В подальшому студентам було надано інформацію щодо типової структури курсової роботи, особливостей проведення дослідження та викладу результатів наукової праці. Таким чином у студентів була можливість опанувати необхідні знання, вміння та навички, здобути компетенції та сформувавати компетентності для організації, підготовки, проведення та презентації курсової роботи. Комплекс лекційних та семінарських занять був спрямований не лише на опанування студентами теоретичних основ методології наукового дослідження, а й на формування навичок застосування таких знань й умінь на практиці під час написання наукової роботи, що є важли-

вою формою реалізації їх науково-креативного потенціалу.

Не менш важливу роль в процесі формування методологічної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи відіграло застосування електронного навчального курсу (ЕНК) до дисципліни «Основи наукових досліджень». Обґрунтовуючи ефективні способи використання ЕНК для підвищення цифрової компетентності майбутніх учителів О. Буйницька та С. Василенко зазначають, що стрімкий розвиток технологій розкриває нові можливості для їх використання в різних сферах життя людини, зокрема і в освітній діяльності, що дозволяє досягати нових цілей, шляхом впровадження сучасних цифрових засобів навчання. Дослідниці стверджують, що «реалії цифрового суспільства змушують заклади вищої освіти впроваджувати змішане навчання, тобто організувати в освітньому процесі такий системний підхід, в якому будуть поєднуватись очне (традиційне) і електронне навчання» (Буйницька, Василенко, 2019: 46).

Ми погоджуємося із науковцями, адже впровадження форми змішаного навчання розкриває нові можливості, як для здобувачів, так і для науково-педагогічних працівників, адміністрації закладу вищої освіти, проте водночас потребує нових дієвих інструментів реалізації самостійної роботи студентів та цілої системи інноваційних засобів дистанційного навчання. В Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка активно впроваджується в освітній процес онлайн платформа е-навчання, до якої входять електронні навчальні курси (Буйницька, Василенко, 2019). Ефективність використання ЕНК в процесі фахової підготовки майбутніх викладачів мистецьких шкіл характеризується наступними ознаками: індивідуалізація, диференціація, персоналізація, автоматизація та уніфікація, які підвищують ефективність освітнього процесу та сприяють більш якісному засвоєнню знань, формуванню компетентностей, розвитку вмінь і навичок студентів.

Аргументуючи значущість використання ЕНК в освітньому процесі ЗВО України В. Бобрицька і С. Процька визначають та обґрунтовують такі організаційно-педагогічні умови, а саме: урахування професійної зорієнтованості здобувачів; комплексність та персоналізованість освітнього процесу; формування у студентів цифрової грамотності та набуття досвіду застосування ІКТ у

навчальній діяльності. Науковці з'ясували, що в основі застосування ЕНК закладами вищої освіти України лежать системний, компетентнісний, особистісно-орієнтований, діяльнісний підходи (Бобрицька, Процька, 2019).

Аналізуючи результативність використання електронного навчального курсу можемо стверджувати, що ефективними засобами такого електронного навчального середовища є застосування мультимедійних матеріалів (відео-лекції, презентації тощо), створення інтерактивних матеріалів (онлайн-тести, опитувальники, вікторини тощо), створення форумів для обговорень, опрацювання онлайн-бібліотек та баз даних.

Таким чином, використання електронного навчального курсу в умовах змішаного навчання у закладах вищої освіти є ефективним засобом підвищення якості навчально-методичного забезпечення освітнього процесу та стимулювання студентів до більш результативного засвоєння навчального матеріалу та більш активної комунікації з викладачем та одногрупниками. Інтеграція інноваційних інструментів і цифрових технологій сприяє створенню гнучкого та доступного освітнього середовища, що відповідає потребам сучасної освітньої системи.

Висновки. Отже, нами визначено практичні аспекти формування методологічної компетентності майбутніх викладачів мистецьких шкіл із використанням ЕНК, які передбачають впровадження сучасних, інноваційних методів і підходів до організації та реалізації освітнього процесу, створення оптимального освітнього середовища. Застосування ЕНК в освітньому процесі є важливим та дієвим інструментом, що спрямований на удосконалення й оптимізацію професійної підготовки майбутніх викладачів мистецьких шкіл. З'ясовано, що такий підхід до сучасної освіти потребує нового вектору розвитку, вдосконалення та адаптації навчально-методичного забезпечення, впровадження нових шляхів реалізації науково-креативного потенціалу студентів. Подальшого дослідження потребують методи та прийоми формування методологічної компетентності майбутніх викладачів мистецьких шкіл, педагогічні умови їх впровадження; дослідження процесу вдосконалення цифрової та методологічної компетентностей та їх взаємозв'язок у контексті професійної підготовки здобувачів вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буйницька О., Василенко С. Використання енк для підвищення цифрової компетентності майбутніх учителів. *Відкрите освітнє e-середовище сучасного університету*. 2019. С. 44–62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeemu_2019_spetsvip_7

2. Бобрицька В., Процька С. Організаційно-педагогічні умови використання електронних навчальних курсів в освітньому процесі закладів вищої освіти України. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2019. № 2(15). С. 9–18. URL: <https://doi.org/10.18372/2411-264X.15.14394>
3. Ліцюань Лі Методологічна компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва: теоретико-аналітичний аспект. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2019. № 19. С. 113–125. URL: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2019.19.169777>
4. Ліцюань Лі Формування методологічної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в контексті акмеологічного підходу. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2018. № 2(12). С. 80–88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprov_2018_2_9
5. Робочі програми навчальних дисциплін. *Реєстри Університету*. URL: <https://rg.kubg.edu.ua/registry/rpnd/938>

REFERENCES

1. Buinytska O., Vasylenko S. (2019). Vykorystannia enk dlia pidvyshchennia tsyfrovoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv. [The use of digital technology to improve the digital competence of future teachers] *Vidkryte osvittnie e-seredovyshe suchasnoho universytetu*, 2(15), 9–18. URL: <https://doi.org/10.18372/2411-264X.15.14394> [in Ukrainian].
2. Bobrytska V., Protska S. (2019). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy vykorystannia elektronnykh navchalnykh kursiv v osvitnomu protsesi zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy. [Organizational and pedagogical conditions for the use of electronic training courses in the educational process of higher education institutions of Ukraine] *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu*, 2(15), 9–18. URL: <https://doi.org/10.18372/2411-264X.15.14394> [in Ukrainian].
3. Litsiuan Li (2019). Metodolohichna kompetentnist maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva: teoretyko-analitychnyi aspekt. [Methodological competence of the future music teacher: theoretical and analytical aspect] *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii*, 19, 113–125. URL: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2019.19.169777> [in Ukrainian].
4. Litsiuan Li (2018). Formuvannia metodolohichnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva v konteksti akmeolohichnoho pidkhodu. [Formation of methodological competence of future music teachers in the context of acmeological approach] *Aktualni pytannia mystetskoï osvity ta vykhovannia*, 2(12), 80–88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprov_2018_2_9 [in Ukrainian].
5. Robochi prohramy navchalnykh dystsyplin [Working programs of academic disciplines] *Reiestry Universytetu*. <https://rg.kubg.edu.ua/registry/rpnd/938> [in Ukrainian].